

KS. STANISŁAW DYNDĄŁ

**ZNACZENIE SPORTU
W WYCHOWANIU DZIECI I MŁODZIEŻY
NA PRZYKŁADZIE DZIAŁALNOŚCI SEKCJI JUDO
P.K.S. KOLPING JAROSŁAW**

**WYDAWNICTWO NAUKOWE
AKADEMII IGNATIANUM W KRAKOWIE**

KRAKÓW 2021

Moim Rodzicom, Irenie i Janowi poświęcam

SPIS TREŚCI

Krzysztof Dyrek SJ, Przedmowa	9
Wstęp	11
ROZDZIAŁ I	
Miejsce sportu w wychowaniu dzieci i młodzieży w świetle literatury przedmiotowej	15
1.1. Specyfika rozwoju i wychowania dzieci i młodzieży	15
1.2. Wpływ sportu na ogólny rozwój dzieci i młodzieży	40
1.3. Znaczenie sportu w wychowaniu dzieci i młodzieży i wpływ na rozwój układu kostnego, krwionośnego i mięśniowego młodego człowieka	50
1.4. Wpływ sportu na rozwój psychiczny i umysłowy dzieci i młodzieży	73
ROZDZIAŁ II	
Specyfikacja dalekowschodniej sztuki walki – judo	79
2.1. Charakterystyka judo	80
2.2. Zasady i cele judo	86
ROZDZIAŁ III	
Charakterystyka merytorycznych i wychowawczych aspektów sekcji judo PKS Kolping Jarosław	93
3.1. Geneza PKS Kolping Jarosław	93
3.2. Specyfika judo w PKS Kolping Jarosław	96
3.3. Założenia merytoryczne i wychowawcze sekcji judo PKS Kolping Jarosław	102
ROZDZIAŁ IV	
Metodologia badań własnych	111
4.1. Przedmiot i cel badań	111
4.2. Problemy i hipotezy badawcze	114
Zmienne zależne i niezależne	116
4.3. Metody, techniki i narzędzia badawcze	118
4.4. Charakterystyka terenu i organizacji badań	128

ROZDZIAŁ V**Znaczenie sportu w procesie wychowania dzieci i młodzieży
w PKS Kolping Jarosław w świetle wyników własnych badań
empirycznych****137**

5.1. Wyniki badań sondażu diagnostycznego i ich omówienie	137
5.1.1. Sposoby spędzania czasu wolnego	137
5.1.2. Osoba, do której dziecko zwraca się w trudnej dla siebie sytuacji	139
5.1.3. Dyscypliny sportu preferowane wśród badanych	140
5.1.4. Rodzinne uprawianie sportu	141
5.1.5. Inspiracja do uprawiania judo	141
5.1.6. Stosunek emocjonalny do judo	142
5.1.7. Czynniki wpływające na życie w opinii badanych	143
5.1.8. Osoby i sytuacje mające wpływ na wybory życiowe badanych	144
5.1.9. Opinia badanych dotycząca korzyści z trenowania judo	145
5.1.10. Czynniki kształtujące hierarchię wartości badanych	147
5.2. Analiza zależności znaczenia sportu w wychowaniu dzieci szkół podstawowych i gimnazjalnych	148
5.2.1. Analiza zależności między istotnymi statystycznie zmiennymi	148
5.2.2. Analiza zależności między zmiennymi z uwzględnieniem podziału na płeć, typ szkoły, miejsce zamieszkania, sytuację rodzinne, sposób spędzania wolnego czasu, zwracanie się do osób w sytuacjach trudnych, osobę, która umotywowwała do rozpoczęcia treningów judo i czynniki wpływające na życie respondentów	195
5.3. Główny powód rozpoczęcia treningów judo w świetle analizy treści wypracowań badawczych	216
5.4. Relacje rodzinne dzieci a ich rozumienie roli sportu na przykładzie studium indywidualnych przypadków	223
5.4.1. Przypadek pierwszy: Marysia, 11 lat	223
5.4.2. Przypadek drugi: Wojtek, 10 lat	225
5.4.3. Przypadek trzeci: Krzysiek, 11 lat	225
5.5. Analiza wywiadu przeprowadzonego z dziećmi ze studium indywidualnego przypadku	227

PODSUMOWANIE**229****ZAKOŃCZENIE****233****BIBLIOGRAFIA****237****SPIS TABEL****257****SPIS WYKRESÓW****265****INDEKS OSÓB****267****FOTOGRAFIE****271****ANEKSY****285****SUMMARY****299**

PRZEDMOWA

„W dobrych zawodach wystąpiłem, bieg ukończyłem, wiary ustrzegłem”
(2 Tm 4,7)

Dobre zawody, o których pisze święty Paweł w Liście do Tymoteusza, mogą być metaforą życia człowieka w aspekcie szeroko ujmowanej edukacji sportowej. Współcześnie sport jest dynamiczną formą życia społecznego, integralnym składnikiem potrzeb i czynnikiem rozwoju człowieka. Rozwija bowiem indywidualne uzdolnienia i zalety duchowe, ukazuje wartości, określa własne prawa i zasady, uczy również przyjaźni, sprawiedliwości, odpowiedzialności, wytrwałości, cierpliwości oraz demokracji. Niewątpliwie trening sportowca jest wieloaspektowym procesem pedagogicznym i wychowawczym. Tak jak w życiu każdy człowiek doświadcza różnych trudności, słabości, ograniczeń, również każdy sportowiec i zawodnik w sposób szczególny zmagają się ze słabościami i ograniczeniami ciała. Niemniej poprzez hartowanie swojej psychiki, pracę nad sobą, swoimi wadami i słabościami dąży on do mety i zwycięstwa. Sportowcy dążą do zwycięstwa „tu i teraz”, natomiast człowiek wierzący zmierza do zwycięstwa w wieczności.

Prezentowana publikacja autorstwa ks. dra Stanisława Dyndała pozwala zrozumieć fenomen judo w aspekcie rozwoju młodych ludzi. Warto zauważyć, że obecnie popularność sztuk i sportów walki wśród dzieci i młodzieży jest coraz większa. Z pewnością związane jest to z korzyściami, jakie płyną z tej aktywności w obszarze ich sprawności fizycznej, jak również zdrowia. W książce ukazane są wielopłaszczyznowe możliwości wykorzystania sportu jako ważnego środka w procesie wychowania, gdyż judo rozwija między innymi potencjał duchowy i fizyczny człowieka. Opisana aktywność sportowa prowadzi nie tylko do „przemijającej nagrody”, ale przede wszystkim tej nieprzemijającej (1 Kor 9,23). Autor umiejętnie łączy wychowanie sportowe z religijnym. Na podstawie uzyskanych wyników z empirycznych badań własnych stwierdza, że zawodnicy odnoszą sukcesy sportowe i formują swoje serce poprzez wspólną modlitwę różańcową, obecność na Eucharystii czy też przez uczestnictwo w obozach sportowych, w których na pierwszym miejscu jest uwzględniany element wychowania religijnego. Ukazuje również, że ten rodzaj sportu prowadzi do spotkania z osobowym

Bogiem w tajemnicy modlitwy, jak również do budowania relacji z drugim człowiekiem.

Niewątpliwie publikacja ta w interesujący sposób ukazuje ważną rolę i znaczenie edukacji sportowej w procesie wychowania dzieci i młodzieży. Dlatego jej lektura może być cenną inspiracją dla: trenerów sztuk i sportów walki; uczniów i ich rodziców; studentów i naukowców, którzy zajmują się problematyką pedagogiki sportu; a także wychowawców, nauczycieli i praktyków oraz wszystkich tych, którzy zainteresowani są praktykowaniem oraz wykorzystaniem sztuk i sportów walki.

Krzysztof Dyrek SJ

WSTĘP

Wychowanie to świadomie organizowana działalność społeczna oparta na stosunku wychowawczym między wychowankiem a wychowawcą, której głównym celem jest wywołanie zamierzonych zmian w osobowości wychowanka oraz formowanie i kształtowanie osobowości. Wychowywać to tak przygotowywać do zadań i ról życiowych, aby uspołecnić wychowanka.

Podstawową przyczyną wychowania dzieci i młodzieży jest potrzeba wsparcia człowieka w jego osobistym rozwoju. Wychowanie bywa pojmowane jako świadomie organizowana działalność społeczna, której celem jest przygotowanie do podjęcia zadań życiowych wychowanków w życiu dorosłym. Działanie wychowawcze względem dzieci, młodzieży, ale również i dorosłych dotyczy wielu płaszczyzn, przede wszystkim jednak dotyczy ludzkiej duchowości. Wtedy bowiem rozwija się cały człowiek.

Stanisław Kawuła stwierdza, że istota wychowania jako procesu wielostronnego, wielowymiarowego i wieloaspektowego, złożonego i całościowego powoduje, że jest on analizowany przez różne nauki. Proces wychowawczy jest swoistą kategorią zjawisk społecznych. Pedagog wychowawca kieruje się przede wszystkim przesłankami prakseologicznymi, ujmując proces wychowania w jego możliwie pełnej strukturze, zawsze jest nastawiony na jego zmiany, korygowanie, projektowanie i reformowanie.

Wychowywać to kształtować osobowość na różnych etapach i w różnych dziedzinach życia. Poprzez zdobywanie nowych doświadczeń wzbogaca się wiedzę o świecie, rozwija cechy charakteru, zainteresowania, poglądy czy też postawy społeczno-moralne. Prawidłowy rozwój jednostki zależy przede wszystkim od jej zadatków organicznych, własnej pracy wewnętrznej, własnej aktywności oraz wpływu oddziaływania wychowawczego.

Kształtowanie systemu wartości należy do swoistych czynników w procesie wychowania dzieci i młodzieży. Ukształtowanie właściwej hierarchii wartości pozwala na świadome podejmowanie decyzji oraz dokonywanie trafnych, odpowiednich wyborów. Pozwala również na przejawianie określonych zachowań. Bardzo trudne zadanie stoi przed rodzicami, nauczycielami, wychowawcami i trenerami w klubach sportowych, którzy mają szczególny wpływ na przebieg procesu wychowania do wartości. Życie bowiem w świecie bez wartości nie jest możliwe.

Okres dorastania to wiek, w którym następuje proces wychowania, jest to przejście ze szkoły podstawowej do gimnazjum, a z gimnazjum do szkoły średniej. W tym okresie powstają trudności z zaakceptowaniem hierarchii wartości, życia zgodnego z przyjętymi normami społecznymi i religijnymi. Młodzi ludzie w tym wieku zadają sobie pytanie: „Kim będę w przyszłości?”. Wnikliwe poznanie tych marzeń przez najbliższą rodzinę, wychowawców i trenerów sprzyja prawidłowemu procesowi wychowania oraz wszechstronnemu rozwojowi osobowości.

Niniejsza książka jest próbą określenia znaczenia sportu oraz jego wpływu na proces wychowania dzieci i młodzieży gimnazjalnej na przykładzie działalności sekcji judo Parafialnego Klubu Sportowego (PKS) Kolping Jarosław. Aby odpowiedzieć na pytanie, jak sport wpływa na proces wychowania w PKS Kolping Jarosław, postawiono problemy szczegółowe: „Dlaczego dzieci i młodzież uczęszczające na zajęcia sportowe do PKS podjęły treningi judo?”, „Czy i w jaki sposób judo wpływa na ich życie?” oraz „Co ma decydujący wpływ na hierarchię wartości badanych dzieci i młodzieży?”.

Uzyskane odpowiedzi na powyższe pytania oprócz analizy literatury przedmiotowej wymagają przeprowadzenia rzetelnych badań łączących podejście ilościowe i jakościowe, które pozwolą uchwycić różnorodność doświadczeń badanych i opisać rolę sportu w wychowaniu dzieci i młodzieży.

Badania zostały przeprowadzone w PKS Kolping Jarosław. Objęto nimi grupę dzieci i młodzieży z klas szkół podstawowych oraz gimnazjalnych (w czasie, kiedy powstawała książka, w polskiej edukacji funkcjonowały gimnazja) trenujących judo w PKS Kolping Jarosław.

W rozdziale pierwszym ukazane zostanie miejsce sportu w wychowaniu dzieci i młodzieży w świetle bogatej literatury przedmiotowej. Zobrazowana zostanie specyfika rozwoju i wychowania dzieci i młodzieży, wpływ sportu na ogólny rozwój dzieci i młodzieży, jego znaczenie w wychowaniu dzieci i młodzieży oraz specyficzny wpływ sportu na rozwój układu kostnego, krwionośnego i mięśniowego młodego człowieka.

W rozdziale drugim ukazać specyfikę dalekowschodniej sztuki walki – judo, charakterystykę judo sportowego oraz zasady i cele judo.

W rozdziale trzecim przedstawie charakterystykę merytorycznych i wychowawczych aspektów sekcji judo, genezę klubu oraz specyfikę judo w PKS Kolping Jarosław. W dalszej części rozdziału ukazane zostaną założenia merytoryczne i wychowawcze parafialnej sekcji judo.

Rozdział czwarty poświęcony będzie metodologii badań własnych: ukazany zostanie przedmiot i cel badań, problemy i hipotezy badawcze, metody, techniki i narzędzia badawcze. W ostatnim paragrafie czwartego rozdziału opisana zostanie charakterystyka terenu badań i organizacji badań.

Rozdział piąty będzie weryfikacją przyjętych problemów badawczych i hipotez. Ponadto praca zawierać będzie wyniki końcowe, bibliografię, jak również spis tabel i diagramów, aneks z kwestionariuszem ankiety i rysunkami badanych.

Problematyka badawcza niniejszej pracy wymagała zastosowania odpowiednich metod, technik i narzędzi badawczych. Trzy metody badawcze, którymi posłużono się w niniejszej dysertacji, to:

- sondaż diagnostyczny,
- analiza treści wypracowań na temat: „Jaki był według Ciebie główny powód rozpoczęcia treningów judo?”,
- studium indywidualnego przypadku.

Główną metodą zastosowaną w badaniach jest sondaż diagnostyczny, natomiast techniką badawczą użytą do przeprowadzenia badań jest autorska ankieta, która umożliwi zdobycie pożądaných informacji od badanych osób. Narzędziem badań w metodzie ankietowej jest kwestionariusz, tj. uporządkowana merytorycznie i graficznie lista pytań na jeden lub wiele tematów.

W celu pogłębienia i wzbogacenia badań jako drugą metodą w niniejszej pracy autor posłużył się analizą treści. W tym celu wykorzystane zostanie wypracowanie tematyczne. Przyjęty zostanie następujący temat wypracowania: „Jaki był według Ciebie główny motyw rozpoczęcia treningów judo?”. Uwzględniając pochodzenie dokumentów, autor ma świadomość, że można je podzielić na zastane (przypadkowe) i intencjonalnie tworzone (systematyczne), czyli dokumenty powstające niezależnie od intencji badacza i dokumenty tworzone z jego inspiracji, np. wypracowania, rysunki, pamiętniki. Dokumenty, które poddane zostaną analizie na potrzeby niniejszej dysertacji, należeć będą do dokumentów tworzonych z inspiracji badanej grupy dzieci i młodzieży.

Kolejną metodą, którą posłużono się w niniejszej dysertacji dla poszerzenia wiedzy o badanym zjawisku wychowawczym, jest studium indywidualnego przypadku. Na ogół przez tę metodę rozumie się gromadzenie danych o rozwoju życia psychicznego, społecznego, fizycznego interesujących badacza osób. Ta metoda dotyczy zwykle nie grupy, społeczności czy instytucji, lecz pojedynczych osób. W niniejszej dysertacji w celu uszczegółowienia danych ilościowych wykorzystane zostaną badania jakościowe zebrane metodą studium indywidualnych przypadków trojga dzieci.

W następstwie wnikliwych analiz z przeprowadzonych badań sformułowane zostaną również wnioski, które umieszczone zostaną w podsumowaniu niniejszej dysertacji.

Należy mieć nadzieję, że praca ta pozwoli lepiej poznać rolę sportu, w tym dalekowschodniej sztuki walki judo, w wychowywaniu dzieci i młodzieży

i pozwoli sformułować wskazówki pedagogiczne mówiące o tym, w jaki sposób sport może pomóc w wychowaniu dzieci i młodzieży oraz wskaże nowe obszary badań nad tym istotnym zagadnieniem.

Przy pisaniu niniejszej rozprawy kierowały mną motywów osobiste i poznawcze. Jestem dyplomowanym instruktorem (trenerem) judo. Dlatego też pragnieniem moim było przenieść osobiste doświadczenia z sali treningowej na papier i podzielić się nimi z innymi. W dobie niezrozumienia fenomenu sportu oraz jego pozytywnego wpływu na proces wychowania podjąłem więc próbę ukazania pozytywnego wpływu dalekowschodnich sztuk walki (judo) na proces wychowania dzieci i młodzieży.

* * *

Książka została wcześniej przedstawiona jako praca doktorska z zakresu nauk społecznych w Instytucie Pedagogiki Chrześcijańskiej KUL, nosząca tytuł: „Znaczenie sportu w wychowaniu dzieci i młodzieży na przykładzie działalności sekcji judo Parafialnego Klubu Sportowego Kolping Jarosław” i obroniona 16.01.2014 r. Promotorem pracy była dr hab. Alina Rynio, prof. KUL, recenzentami zaś byli dr hab. Czesław Lewicki i ks. prof. dr hab. Edward Walawender.

Na koniec pragnę wyrazić moją szczególną wdzięczność Pani Profesor Alinie Rynio i profesorom z Wydziału Nauk Społecznych Instytutu Pedagogiki KUL. Dziękuję Pani Profesor Alinie Rynio za jej życzliwość oraz fachową i wymagającą pomoc, jakiej doświadczyłem w trakcie pisania pracy doktorskiej. Dziękuję bardzo serdecznie Ojcu doktorowi Krzysztofowi Dyrkowi SJ za formację ludzką i duchową oraz za napisanie *Przedmowy* do niniejszej książki. Na zakończenie z całego serca dziękuję Księdzu Prałatuwi Andrzejowi Surowcowi – twórcy PKS Kolping Jarosław, który stworzył zaplecze materialne i powołał klub do istnienia. Serdecznie dziękuję wszystkim moim zawodnikom i ich rodzicom za podjęcie trudu trenowania przepięknej sztuki walki judo i za wszelką życzliwość i pomoc w powstaniu tej książki.